

GEKRAAGDE ROODSTAART

Phoenicurus phoenicurus

(foto Natalia Paklina / Buiten-beeld)

S36

Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

Het mannetje van de Gekraagde roodstaart heeft, in tegenstelling tot de meer algemene Zwarte roodstaart, een volledig oranje onderzijde. De zwarte rug en keel in combinatie met het witte voorhoofd maakt de vogel goed herkenbaar. Het vrouwtje heeft een minder opvallend verenkleed, dat op de staart na voornamelijk grijsbruin van kleur is. De staart is bij beide geslachten roodbruin van kleur.

Ecologie

De Gekraagde roodstaart zit vaak in een rechtopstaande positie op een zitpost, waarbij hij zijn staart vaak laat trillen. Vanaf deze zitpost jaagt de vogel op insecten die op de grond gevangen worden. Soms vangt hij ook vliegende insecten waarbij hij in de lucht hangend fladdert.

Biotoopvereisten

De Gekraagde roodstaart is een vogelsoort van oude, parkachtige bossen. Deze vogelsoort is vooral te vinden op de zandgronden. Het meest geschikt zijn locaties waar open plekken, oude bomen, open veldbosjes of bomengroepen, graslanden of heiden elkaar afwisselen. De vogels broeden in boomholten of nestkasten met een ovale opening, waarbij het mannetje vaak vanuit de opening zijn zang voortdraagt.

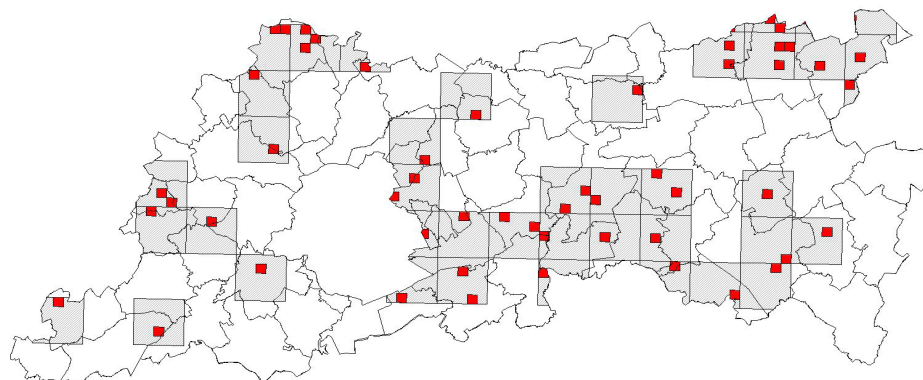
Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De Gekraagde roodstaart is een trekvogel die in de winter via Frankrijk en het Iberisch Schiereiland naar Marokko en dan verder naar tropisch Afrika verhuist.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De Gekraagde roodstaart is een vrij talrijke broedvogel in Vlaanderen en werd in iets meer dan de helft (52 %) van de atlashokken aangetroffen. In Vlaams-Brabant is de soort zeer schaars vertegenwoordigd. In het verbrokkelde verspreidingspatroon kunnen een aantal kleine kernen ten oosten van de Dijle onderscheiden worden. Het is opvallend dat de soort in de bosrijkere regio's zoals het Heverleebos en het Meerdaalwoud grotendeels ontbreekt. Het verspreidingskaartje geeft (mogelijke) broedgevallen van de Gekraagde roodstaart weer.

Inventarisatieonderzoeken

- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be.
- Project Algemene BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie),

Knel- en aandachtspunten

- Het verdwijnen van kleinschalige biotopen zoals oude knotbomenrijen, veldbosjes, hoogstamboomgaarden en andere vergelijkbare landschapstructuren die typerend zijn voor een parkachtig cultuurlandschap werkt in het nadeel van de soort.
- Een gebrekkig of stopgezet beheer van veldloofbossen die voornamelijk in gebruik waren als geriefhoutbosje. Dit wil zeggen dat er regelmatig in werd gekapt en dat er verschillende boom- en struiksoorten in aanwezig waren. Vooral de teloorgang van eikenhakhoutbossen wordt als een mogelijke oorzaak aanzien. Hetzelfde geldt voor knotbomen. Vroeger broedde de Gekraagde roodstaart veel in de wortelknoesten van de geknotte of afgehakte eiken. Ze hebben namelijk vrij grote nestgaten nodig. Dit heeft te maken met het baltsgedrag van de mannetjes, die vaak de vleugels uitspreiden voor de nestopening om te imponeren.

Overzicht maatregelen

- H7.9. Natuurgericht bosbeheer
- H7.12. Mantel- en zoombeheer
- H10.6. Aanleg of herstel van hoogstamboomgaarden
- H12.3. Aanplant van bomen en bomenrijen
- H12.9. Behoud en beheer van bomen

-
- S36.1. Nestkasten
 - S36.2. Aanleg van een geriefhoutbosje

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

Door het typische kleinschalige landschap te herstellen kunnen op termijn natuurlijke nestholten terug beschikbaar komen: het aanplanten of terug in beheer nemen van knotbomen, het opnieuw in hakhoutbeheer nemen van houtkanten of kleine bosperceeltjes zijn hier voorbeelden van.

H7.9. Natuurgericht bosbeheer

Een herstel van het hakhoutbeheer - onder de vorm van hakhout of middelhout - in veldbosjes en in bosjes die aansluiten op boerenerven en dorpskernen. Het kapbeheer heeft tot doel de structuur van het veldbos te herstellen en de inmenging of het herstel van minder algemene boom- en struiksoorten mogelijk te maken ten nadele van de dominante, vaak allesoverheersende soorten. Het hakhoutbeheer is zeer extensief en volgt vooral de behoefte aan materiaal voor werktuigen, afsluitingen, staken e.d.m. (zie ook maatregel S36.2. - Aanleg van een geriefhoutbosje).

H7.12. Mantel- en zoombeheer

Een kleinschalig beheer van bosranden volgt de principes van het natuurgericht bosbeheer (zie maatregel •H7.9. - Natuurgericht bosbeheer) en dient eveneens een soortenrijke en gediversifieerde overgang te creëren tussen bos en open veld. Vooral aansluitend op parkbossen is dergelijke maatregel van tel en daarbij gaat bijzondere aandacht naar locaties die aansluiten op andere voor de Gekraagde roodstaart waardevolle houtige landschapselementen zoals bomengroepen en –rijen en hoogstamboomgaarden.

H10.6. Aanleg of herstel van hoogstamboomgaarden

Hoogstamboomgaarden en hiermee vergelijkbare open boomhabitats zoals kleine boomgroepen en bomenweiden komen het best tegemoet aan het parkachtig habitat, vooral wanneer een breed plantverband is aangehouden en hierin een belangrijk aandeel oude bomen met vrij grote stamholten aanwezig is.

Foto: Landschap met veel houtige elementen (Bron: Het Reestdal / Econnection).

H12.3. Aanplant van bomen en bomenrijen

De aanplanting van diverse soorten knotbomen, vooral van soorten die naderhand vrij grote boomholten vormen zoals Wilg, Gewone es, Populier of knoestige stammen zoals Eik. Ze moeten op termijn broedplekken verschaffen maar zorgen ondertussen ook voor voedsel doordat insecten erdoor worden aangetrokken. Omwille van de verscheidenheid aan voedselbronnen wordt een gemengde dan wel wisselende aanplanting van meerdere soorten vooropgesteld.

H12.9. Behoud en beheer van bomen

Als bomenrijen alsnog moeten worden gekapt vanwege hun ouderdom of slechte staat, dan gebeurt de vervanging gefaseerd en over beperkte afstanden en blijven stamdelen met holten, die als broedplekken (kunnen) dienen, zolang mogelijk behouden.

Soortgerichte maatregelen**S36.1. Nestkasten**

De Gekraagde roodstaart maakt veel gebruik van nestkasten. De vogel heeft een voorkeur voor kasten met een langgerekte invliegopening, van ongeveer 32 mm breed en 40 tot 45 mm lang. De binnenmaten moeten ongeveer 12x12x25 cm bedragen.

S36.2. Aanleg van een geriefhoutbosje

Geriefhoutbosjes hebben als belangrijkste kenmerk dat ze uit verschillende boom- en struiksoorten zijn samengesteld. Deze diversiteit dient een verscheidenheid aan constructiemateriaal ter beschikking te stellen, zodat naargelang de toepassing de meest geschikt houtsoorten kunnen worden (uit)gekapt. Buigzaam essenhout kan bv aangewend worden als steel terwijl kastanjehout best dienstig is als weidepaal. Bij de aanleg van een geriefhoutbosje moet rekening worden gehouden met de groeisnelheid en lichtvoorkeur van individuele boomsoorten. Snelgroeierende soorten worden best samen met andere snelgroeiers geplant om onderlinge concurrentie te vermijden. Lichtminnende soorten en schaduwsoorten worden ook best afzonderlijk aangeplant en niet in direct mengverband. In de geriefbosjes moet tevens voldoende licht aanwezig zijn om de aanwezige stoven (hetgeen wat achterblijft van de stronk na uitkappen) terug te laten uitschieten. De randen zijn vaak geschikt voor de aanplanting van knobomen.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden**Algemeen**

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden**Zichtwaarneming**

De aanwezigheid van een Gekraagde roodstaart blijft vaak onopgemerkt, vermits het een nogal schuwe en onopvallende soort is die pas opvalt wanneer het mannetje vanaf een zangpost uitbundig zit te zingen. Er moet dus vooral worden gelet op de zang, die bestaat uit een aantal "ie" tonen die worden gevolgd door een zachte triller.

Controle van broedlocaties

Inventariseren van geschikte broedlocaties door het opsporen en intekenen van zangposten en/of het controleren van nestkasten.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Vermeersch, G. & Anselin, A. (2009). Broedvogels in Vlaanderen in 2006-2007. Recente status en trends van Bijzondere Broedvogels en soorten van de Vlaamse Rode Lijst en/of Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 3, Brussel. 102 p.
- Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 23, Brussel. 496 p.

Websites

- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)

S36

S36

